

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio II. De homicidio in bello justo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

vel negligentia crassa mortes causent, certum
 fieri irregulares ex delicto homicidii, saltem
 rectè voluntarii, de quo suo loco. Idem dicendum
 de infirmariis, seu ministrantibus infirmis, si eos
 eos vertant de latera ad latus, transferant de lecto
 lectum, erigant ad capiendum cibum &c. si
 inde sequatur præter intentionem, & adhibita
 bitâ cautelâ, non erunt irregulares: nam hi omnes
 non sunt ministri iustitiæ. Sed de his plura
 de homicidio casuali. Plures casus particula-
 pulchros, sed rarissimos ex *Navarro*, *Diana*,
 aliis congerit Tamb. *ibidem* à n. 28. quos vide-
 potes, nam exscribere prælixum foret.

SECTIO II.

De

Homicidio in Bello justo &c.

SUMMARIUM.

83. *Bellum quid & quotuplex.*
 84. *Vsque ad n. 88. Bellum offensivum ex natura sua
 tum est, si fiat I. autoritate publica & legitimum
 II. Causâ iustâ. III. Intentione rectâ, & IV. in
 dō debitō.*
 88. *Vsque ad n. 91. Autoritas publica & legitima
 cendi bellum penes quos resideat?*
 91. *Qualiter, quomodo, & quando prohibitum sit Civibus
 propria manu pugnare? Vsque ad n. 96.*
 96. *Quando, & qua sit causa iusta indicendi bellum.
 que ad n. 99.*
 99. *Quenam sit recta & iusta intentio suscipiendi bellum.*
 100. *Quid agendum, quando causa belli utrinque est
 bilis, vel dubia? Vsque ad n. 103.*

103. Vsque ad n. 107. resolvitur pro & contra, an in bello dubio licite militare possint extranei, & liberi?
107. In bello patenter injusto nullus militare potest.
108. Sicut etiam nulli Catholico militare licet sub Principe, vel Republica infideli, quando prævidetur inde secutura ruina, vel damnum grave Ecclesie &c.
109. Debitus modus exequendi bellam requirit, I. præviam indictionem, seu
110. Ut pars læsa petita prius, & non nisi negata satisfactio- ne bellum indicat, & inferat. Et
111. Si, conflictu etiam aliquo commisso, pars nocens satis- factionem offerat, à bello cessandum est.
112. Quæ in prosecutione belli à Duce, & militibus licite fieri possint?
114. II. Requirit debitus modus moderatam & justam præ- nam nocentium; ubi: quæ 1. quos liceat occide- re 2.
115. Omnia ferro & igne vastare. 3.
116. Spoliare & 4.
117. Capere & in servitutem redigere?
120. III. Requirit debitus modus etiam indemnitate in- nocentium; quæ quibus debeat, seu quibus in bello parcendum, ut innocentibus? Vsque ad n. 124.
124. Quando & qualiter in bellando peccent Principes, vel Magistratus?
125. Quando & qualiter peccent belli Duces, & alii Belli Officiales?
126. Ad quid sub mortali obligentur milites?

Bellum dicitur pugna multitudinis contra mul-
 titudinem extraneam, quo differt 1. à seditio-
 ne, quæ est pugna multitudinis contra multitu-
 dinem ejusdem Communitatis: & 2. à rixa, quæ est
 pugna paucorum contra paucos; & 3. à duello
 quod est pugna singularis unius contra unum.
 Duplex est bellum, defensivum & offensivum. Bel-
 lum

lum defensivum est, quo vis per injuriam illatam repellitur. Et hoc semper cuiusvis quavis auctoritate, publica ac privata licitum esse, certum est omnino jure; imò ex visceribus ipsius juris naturalis, quod licet vim vi repellere, & se, suaque tueri. Quod auctoritatem tamen hoc discrimen est: quod auctoritas publica in bello defensivo non teneatur ad moderamen inculpatæ tutelæ sistendo in sola defensione, sed ulterius offensivè justè procedit ad vindictam injuriæ illatæ: secus est de bellantibus defensivè auctoritate privata, ut mox infra patebit. Bellum offensivum est, quo vis inferitur injuriæ vindicandæ gratiâ, res vultissimæ tractationis, quantum tamen Confessatio opus, vel utile est, sub compendio sit.

ASSERTIO II.

84 **B**ellum offensivum ex natura sua licitum est, si adsint debitæ conditiones; hæc potissimum sunt quatuor. *Authoritas publica, & legitima: Causa justa: Intentio recta; modus exequendi debitus* scilicet *cum pravia indictione, moderata pena innocentium, indemnitate innocentium.* Veritas hæc est omnium, saltem Catholicorum.

85 Et sumitur imprimis ex ipso jure, & lege naturali, quæ exigit, non tantum omnem injuriam justè illatam propulsare, dum inferitur, sed etiam vindicare, & amovere, postquam illata est; ac impedire, ne inferatur deinceps, ad pacem, securitatemque Reipublicæ tuendam, & conservandam. finis enim omnis belli justus est pax, & securitas, tanquam bono communi maximo, merito potest

ponendum est incommodum privatum cædis, & vastationis hostium. Desumitur 2. ex innumeris locis S. Scripturæ, quibus ipsius DEI jussu, consilio, & auxilio semper miraculosè bella offensiva gesta constat. Et latè, ac optimè probat D. August. lib. 22. contra Faustum Manicheum c. 74. inter alia dicens: *Adversus violentiam resistentium sive Deo, sive aliquo legitimo imperio jubente, gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis, cum in eo humanarum rerum ordine inveniuntur, ubi eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire justè ordo ipse constringit.* Demonstrat. autem 1. ex monitis Joannis Baptist. ad milites Lucæ 3. *Neminem concussistis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris.* Non autem dixit, ut notat S. August. supra. *Arma abjicite, militiam istam deserite, neminem percutite vulneratè, prosternite: sed quia sciebat, eos cum hac militando facerent, non esse homicidas, sed ministros Legis, & non ultores injuriarum suarum, sed salutis publicæ defensores: Respondit eis, neminem concusseritis &c.* 2. Ex responsione CHRISTI Matth. 22. *Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari &c.* Ad hoc enim tributa præstantur, ut propter bella necessaria militi stipendium præbeatur. 3. Ex laude à CHRISTO data Centurioni Matth. 28. *Cujus fidem laudavit, non illius militia desertionem imperavit.* 4. Addit exemplum alterius Centurionis Actorum 10. ob bona opera commendati nec jussi militiam deserere. *Hac Augustinus.*

Damnandus ergò error est inprimis Manichæo-86
rum, qui omne prorsus bellum illicitum esse di-
xerunt,

xerunt, Teste D. Augustino loco cit. Deinde *Joan. Wiclephs, & Occalampadii*, qui admiserunt bellum justum in veter. Testamento; at in novo Testamento nullum bellum justum admiserunt, his fundamentis. (1.) *Isaias 2.* Vaticinans de nova Ecclesia, & Lege CHRISTI, ait: *Conflabunt gladios in vomeres, & lanceas suas in falces: Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur terra ad praelium.* (2.) *Matth. 16.* *Omnes, qui acciperint gladium, gladio peribunt.* (3.) *Matth.* praecipit CHRISTUS de non resistendo percutentibus. Sed facile

87 *Respondetur: ad primum;* Isaiam loqui de tempore adventus Messiae, quo fuit pax universalis diuturna in toto mundo, ita ut gentes ultra, id est ad longum tempus, non exercebantur ad praelium, ut exponit D. Hieronymus *ibid.* *Ad secundum;* Prohiberi solum occasionem, vel pugnam propter auctoritate privata factam, quali Petrum voluit percutere. *Ad tertium;* Ibi non esse praecipit sed consilium perfectionis de non resistendo percutienti &c. supposita ergo veritate Catholicae conditiones belli justii breviter explicandae sunt.

§. I.

Prima conditio: *Authoritas publica, & legitima.*

881. **A**uthoritas publica, & legitima indicendi gerendi bellum offensivum, est penes Imperatores tantum Principes, & Respublicas indepen-

dentis, quæ superiorem in terris nullum agnos-
cunt, ut sunt Imperator, Reges, & Principes abso-
luti, Respublica Veneta Genuensis & modò Hol-
landica. *Omnes cum D. Thoma 2. 2. q. 40, art. 1.*
Et docet D. August. *supra cit. c. 75*, relatus in Jure
Canonico. 23. q. 1. Can. *Ordo ille naturalis*
mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut susci-
piendi belli auctoritas, atque consilium penes Prin-
cipem sit &c. Et ratio est: quia bellum offensivum
est casus quidam extremus, & supremus iustitiæ
vindictivæ, ac proinde ad solum supremum Judi-
cem ab alio independentem pertinere debet. Dein-
de oportet Magistratum, vel Rempublicam quam-
libet ita comparatam esse, ut sibi sufficiat ad publi-
cam pacem, & quietem conservandam; quod ha-
beri nequit, nisi externorum injurias, & infestatio-
nes vindicare, ac bello prosequi liceat, idque pro-
pria auctoritate, cum superiorem Judicem, qui eis
iustitiam vindictivam administret, in politicis non
agnoscant.

II. Alii ergo non supremi, sed dependentes Prin-
cipes, & Reipublicæ, scilicet superiorem aliquem
in temporalibus, seu politicis agnoscentes, ut Du-
ces, Principes, & Civitates imperii, etsi habeant
jus naturale gerendi bellum defensivum, ut scilicet
durante necessitate, ac periculo, vim injustè illatam,
ac invasorem iniquum bello repellere possint, non
expectatâ sententiâ Superioris, Imperatoris v. g.
non tamen habent jus indicendi, vel inferendi bel-
lum offensivum, sed cessante periculo, & necessita-
te ab altera parte, mox & ipsi cessare debent, & in-
juriæ

juriae vindicandae iudicium, sententiam, & executionem, vel executionis potestatem à supremo Principe vel Magistratu petere, & expectare: sive inde injuria praetensa illata sit à subditis illius Principis, sive ab externis: idque tam jure naturali, quo ad supremum Principem subditorum curam gerere, quam humano civili. *Hostes ff. de captivis, & post l. inio reversis. Et in Hostes de verb. signif. praedones, atque latrones appellantur, qui in Imperio, sine consensu Imperatoris, & autoritate bellum offensivum suscipiunt. Interim rectè monet Victoria, cum Laym. tract. 3. cap. 12. num. 4. Si supremus Princeps Magistratus negligat, vel non audeat injurias suas vindicare; quod in tali casu necessitas licet tribuat subditis bellum inferendi hostibus eo pro meritis puniendi, ne improbitas impunita majores animos faciat.*

90 Porro autoritate ejusmodi publica, & publica causa declarato, & indicto bello, & ipse Princeps bellaturus, sicut quosvis idoneos subditos ad militiam cogere, & quosvis extraneos vel in subditum invocare, vel stipendio conducere jure potest: contra quivis extraneus, aut sponte sine bellum auxilium venire, aut stipendium mereri, omnis Laicus militare licitè potest. *Omnes. Quia bellum justum est bonum opus: licet autem cuilibet operi cooperari, si aliunde non impediatur: ut te vel proprii superioris justo imperio, vel lege qua, ut Clerici. Unde notanter dixi: Omnes ver Laicus.*

III. Omnibus Clericis, jure saltem Ecclesiastico, 91
prohibitum est propria manu pugnare extra casum
urgentis necessitatis. Constat ex Jure Canon. variis
locis. c. Clericum e. de his Clericis c. eos., qui 20.
quasi. 3. cap. quicumque Clericus cap. Clerici. cap.
Quicumque ex Clero. 23. q. 8. per tot. Ratio est:
quia tum indecens est, quod ij, qui se spirituali mi-
litiæ tradiderunt, arma, vel negotia sæcularia tra-
dent. Tum etiam, quia ordines Clericorum ordi-
nantur ad ministerium Altaris, in quo repræsentatur
Passio, & Mors Christi; quare non convenit
Clericos alienum sanguinem fundere, quin potius
paratos esse ad suum pro Christo sanguinem fun-
dendum: quæ etiam est causa irregularitatis incur-
rendæ ex defectu lenitatis; quam Laici pugnantes
sine peccato; Clerici verò cum peccato contra
Præceptum Ecclesiæ incurrunt, ut in fine anno-
tabo.

Dixi autem notanter 1. *Jure saltem Ecclesiastico* 92
prohibitum: Jure enim divino non est eis prohibi-
tum, juxta communem DD. & in veteri testamen-
to constat *Exod. 32*. Ubi Levitæ laudantur à Moy-
se, quod contra Idololatrias pugnârint. Etiam in
novo Testamento Papa dispensare potest cum Cleri-
cis, eisque facultatem concedere manu propria
pugnandi in bello iusto; qua facultate concessa etiã
omne irregularitatis incurrendæ periculum amo-
vere præsumitur, teste Sylvestro, *verbo homicidi-*
um 3. q. 6. alii communiter.

Dixi 2. *Propria manu pugnare*: nam *imprimis* 93
Cleri-

Clerici, etiam Regulares de consensu expresso, rationabiliter præsumpto Prælatorum suorum, que peccato, & irregularitatis periculo, licite interfunt, ut pugnantibus spiritali auxilio, vel consilio filio adsint in bello justo. *Omnes cum S. Thoma cit. ar. 2.* Insuper licitum est eis milites hortari ad pugnandum fortiter pro Patriâ justitiâ, Religione dummodo non dicant, *occide, macta*, ut monet *Navar. cap. 27. num. 215.* cum *Molina cit. disp. 1. §. his non obstantibus.* Quin imo etiam generaliter adhortari ad invadendum, occidendum hostes posse, modò in particulari neminem occidi suaderent *Henriquez, Anila, & alii apud Laym. cap. 12. num. 19. §. Quin imò.* Tandem Clerici jurisdictionem temporalem habentes, ut Episcopi Germaniæ cum legitima autoritate possunt bellum indicere, exercitum conscribere, Ducem belli præficere, arma ad pugnandum militibus distribuere &c. ut constat. *ex cap. Episcopus, ne Clerici vel Monachi &c. in 6.* Ipsi tamen actu Duces exercitus esse non possunt, sine Pontificis dispensatione, aut extra casum urgentis necessitatis. *c. sententiam, extra cod. tit. uti notabat Abbas & alii.*

94 *Dixi 3. Extra casum urgentis necessitatis:* omni enim bello necessario defensivo, & certis casibus necessariis, ipsum jus naturale permittit Civibus etiam manu propria pugnare, quos casus enumerant *Mol. cit. §. sunt vero aliqui, alii, & Laym. ex iis loco cit. 1.* Si id necessarium sit ad defensionem propriæ vitæ. 2. Si necessarium sit ad

fensionem proximi innocentis, præsertim qui Rei-
 publicæ valde utilis, aut necessarius sit 3. Si ne-
 cessarium sit ad defensionem Patriæ, aut Civitatis
 contra injustos invasores. *Arg. cap. 2. de im-*
munis. Ecclesi. 4. Si necessarium sit ad consequen-
 dam justam victoriam, ex qua salus Ecclesiæ, vel
 Reipublicæ Christianæ multum dependet, qualis
 tamen necessitas in bello offensiivo raro occurrit,
 cum plerumque milites laici adhiberi possint. Ne-
 que in dictis casibus necessitatis Clerici bellantes,
 vel occidentes irregularitatem incurrunt, ut patet.

IV. Denique eâ prohibitione Ecclesiastica non
 bellandi comprehenduntur solum Clerici in Sacris⁹⁵
 seu in majoribus ordinibus constituti. Clerici au-
 tem in minoribus, si beneficium non habent resi-
 dentiam postulans, & aliàs suo officio satisfaciunt,
 etiam extra necessitatem manu propria pugnantes,
 etsi irregularitatem ex defectu lenitatis incurrant;
 eos à peccato tamen, saltem mortali, merito excu-
 sant cum aliis Laym. *cit. n. 19. §. Ex his quatuor*
& Diana p. 6. tract. 4. resolut. 33. Addentes ta-
 men, si tales pugnando irregularitatem incurrant,
 tenere postea beneficium fortè habitum resignare,
 aut dispensationem impetrare. Cæterum in multis
 Germaniæ Diocesisibus consuetudo jam obtinuit,
 ut Clerici non Capitulares interim dimittantur quò
 quò lubet, etiam ad bellum, pro experimento
 virtutis.

§. II.

Secunda Conditio. *Causa justa.*

96 **C**ausa justa belli offensivi indicendi, acque inferendi unica & universalis est, accepta injuria, seu jus aliquod injustè ablatum, ut pulchre dicit D. Augustin. 22. super Josue q. 10. relatu Domini 23. q. 2. *Iusta bella definiri solent, ulciscuntur injurias, si gens, vel civitas plebs est, qua vel vindicare neglexerit, quod à suis probe factum est; vel reddere, quod per injuriam ablatum est &c.* Ratio est: quia cum Princeps, vel Respublica injurians superiorem non habeat, à quo ad injuriæ satisfactionem vel damni laterati compensationem compellenda sit, ideo Princeps, vel Respublica, quæ, vel cujus subditi injuriam passi sunt, naturali, ac gentium jure dicendæ injuriæ facultatem consequuntur. Quod si verò non ipse Princeps, vel Respublica auctoritate publica, sed ejus subditi, vel Vasallivata auctoritate injuriam intulerunt, tunc Princeps, vel Respublica injuriam passa, vel alium Principem, vel Rempublicam admoneretur, ut subditos suos puniat, atque ad damni compensationem compellat: quod si facere negligat, tunc contra ipsos quoque tanquam injuriantes, ac principes, æque ac contra subditos injuriantes, læsa bellum inferendi auctoritatem, & justam habet, omnium consensu.

97 Caterum in particulari causas justas belli inferendi præcipuas accipe breviculo compendio, & tem curiositatis gratiâ. Ut subditi, vel Vasalli

rebelles ad debitam obedientiam redigantur. II. Ut recuperetur Provincia, vel Civitas ablata Principi, vel Reipublicæ jure debita, quam recuperari bono communi multum intersit. III. Ad vindicandam gravem contumeliam Principi, vel Reipublicæ illatam, exemplo David. 2. Reg. 10. IV. Ad ultionem sumendam, de Rege, Principe, gente, qui hosti injusto auxilium præbuere 2. Reg. 8. V. Ad vindicandos eos, qui injustè prohibent, ne nocentes puniantur, exemplo Judicum 10. de bello Israelitarum contra Tribum Benjamin ob injuriam vindicandam, illatam uxori Levitæ. VI. Ad plectendos eos, qui cum Principe vel Republica in initum fœdus violârunt non sine gravi illius damno injuriâ, vel dedecore, exemplo 4. Reg. VII. Ut impetrentur ea, quæ jure gentium permixta sunt, & per injuriam denegantur v. g. transitus sine mora, & impedimento per unam Regionem in aliam. cap. ult. 23. q. 2. Quo sensu Cæsar dixit: *arma tenent omnia dat, qui justa negat*: quod si tamen militi armato negatur transitus præcisè ob periculum damnorum, quæ semper timeri possunt, & non in præjudicium militis, non esse causam justam belli inferendi, docent DD. apud Dianam tract. 4. resolut. 5. p. 6. VII. Ut sociis auxilium, imò & confederatis, justum feratur Genes. 14. Quæ ratione Romanis imperium valdè amplificatum testatur victoria cit. n. 17. IX. Contra Hæreticos, aut subditos secum alios trahentes, ideoque dissensiones in Provincia excitantes, aut etiam extraneos, qui subditos alterius Principis ad eandem deflexionem

nem

nem protrahere conantur: ut docet communis DD. Imò hæreticis ob solam hæresin bellum inferri, docet cum Reginaldo *Diana p. 6. tit. 4. resolut. 19. X.* Denique infidelibus, etsi ob illam infidelitatem bellum inferri non possit, etiam ex licentia Papæ, secundum communem DD. citè tamen inferitur probabiliter 1. Ob ipsam idolatriam, id permittente jure naturali, *Dian. tit. 4. resolut. 18.* citans *Sylvestrum*, & alios decem. 2. Ob barbariem, ineptam politiam, tunc enim concedit ad eorum utilitatem. *Diana ibid. resolut. 19.* citans *Lorcum*. 3. Si apud eos sit usus criminum humanarum, immolatio innocentium, similia, & si nullus auxilium imploravit, jusse bellari posse, docet idem *ibid. cum Molin. & alii*. 4. Si prædicatores Fidei nolint admitti, persequantur, transitum ad alias Regiones, non negent. *Ibidem.* Sed hæc tantum probabiliter proponuntur.

98 Demum universaliter oportet gravem, & momenti esse causam, vel injuriam, ob quam publicum bellum instituere fas sit, in quo hominum & innocentium cædes fiunt, regiones vastantur, ipsamet Respublica belligerans, periculum nam belli exitus incerti sunt. Quare Principes, & Consilarii sine justa, & gravi causa bellum discernentes, & gerentes mortali injuria non solum alienam, sed etiam propriam Rempublicam afficiunt, quam & gravissimo periculo exponunt, & tributis, & exactiõibus gravant.

Tertia conditio: *Recta intentio.*

Recta intentio bellum suscepturi debet esse 99
 amor justitiæ, justæ indemnitate, ac commu-
 nis boni, pacis, & securitatis: non odium, aut vin-
 dictæ privatæ cupiditas, libido dominandi. Nam
 omnis belli justî finis, & terminus debet esse pax,
 & indemnitate communis Reipublicæ, ut inter
 alios optime docet Pet. Navar. *lib. 2. c. 3. n. 268.*
 Et ante omnes optime D. August. *lib. 2. contra*
Fauftum c. 72. inter alia dicens: *Pacem debet ha-*
bere voluntas, bellum necessitas, ut liberet Deus à
necessitate, & conservet in pace. Esto ergo etiam
bellando pacificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis
utilitatem vincendo perducas. Ad rectam verò vo-
 luntatis intentionem bellanti ex parte intellectûs
 necessario requiritur seria consultatio, & moraliter,
 saltem practicè certum judicium de justitia belli,
 tam ex parte Principis illius bellantis, quàm mili-
 tum ac lociorum. Nam ante talem consultationem
 ac judicium bellum aggredi nulla recta intentione
 formali honestari potest, sed mortalis temeritas,
 & injustitia est: quin etiam habita, & subsistente
 vera, & justâ causa, nunquam licitum, sed mortali-
 ter illicitum est bellum aggredi, si res aliter discutâ
 & disponi potest: bellare enim necessitate, non
 voluntatis debet esse, ait D. Augustin. *epist. 117.*
 Nimirum ob ingentia damna bellum concomitan-
 tia, & subsequencia. Sed hic difficilis, & maxi-
 me practica exurgit quæstio.

Quid agendum in causa belli utrinque probabili, vel dubia?

100 **R**esolutio prima: Quando ergo ex utraque parte sunt causae, & rationes probabiles de parte una quidem pars arbitretur certo, & liquido rem debitam esse, aut injuriam sibi illatam; altera autem pars contrarium sibi certo persuadeat, scilicet juris adversario competere: tunc una necessario errat: & si error sit invincibilis, & contra pars cedere velit, bellum ab utraque parte suscipietur. *Communis D.D. & praxis.* Ratio est. Quia quilibet in praxi tuto sequitur opinionem sibi verè probabilem visam, ut suo loco dictum est. Certum cum in his moralibus certitudo omnimoda difficulter haberi possit. Deinde etsi implicet bellum ex utraque parte inter bellantes esse justum simpliciter, per se scilicet, & materialiter quoad ipsam rem, & formaliter quoad opinionem, conscientiam utrinque rectam; dicit enim una pars jus esse suum, altera dicit non esse, quae si vera esse simpliciter repugnat: potest tamen bellum ex utraque parte justum esse per accidens, formaliter tantum, nimirum quoad opinionem utrinque probabiles, & conscientiam saltem practice veram, etsi ex altera parte speculative necessario erroneam, scilicet ex ignorantia, vel errore vincibili, & inculpabili putante esse jus suum: item ex ignorantia vincibili, & culpabili, ut in eodem suo loco.

Secunda: Quando, facta debita discussione, ma-
 net dubium speculativum juris, vel facti, v. g. de
 jure, vel proprietate alicujus Provinciae, tunc me-
 lior est conditio possidentis bona fide: quia dubi-
 um superveniens non nocet bonae fidei possessori:
 neque is cogi potest ad restituendum quidquam,
 nisi manifestum fiat, fuisse alienum: illa ergo pars,
 quae rem dubiam hactenus bona fide possedit, bel-
 lo iuste impeti non potest: & si impetatur, iuste
 se defendere, imò alterius etiam bello offensivo in-
 juriam illatam vindicare potest, ut rectè ex com-
 muni docet Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4.
 Quamvis quidam moderni oppositum defendant,
 & in praxi fieri videamus. Quod si possessor dubi-
 tet quidem, tamen inclinans probabilius, quòd res
 alieni juris sit; altera autem pars absque pravo af-
 fectu certò judicet, rem ad se pertinere, tunc is pos-
 sessor in conscientia obligatur, quantum sine gra-
 viori incommodo fieri potest, ut saltem in trans-
 actionem, vel bonorum virorum arbitrium con-
 sentiat: sin verò detractet, bello iuste impeti potest.
 Ita Molina, Becanus, alii cum Laym cit. Intellige,
 si ille possessor Superiorem non agnoscat: nam si
 habeat Superiorem, adhuc nihil tenetur restituere,
 quosque à Judice compellatur, nec iuste bello
 impeti potest, nisi per Superiorem Judicem com-
 pelli non possit. Denique si neutra pars rem actu,
 vel non bona fide possideat; tunc una alteram,
 etiam bello cogere potest, vel ad transactionem per
 utriusque partis arbitros constituendo, vel saltem
 ad divisionem in partes, juxta proportionem dubii

juris majoris, vel minoris, quod cuique competere videtur. Vide *Mol. Laym. cit.* Excipe, nisi res publica vacans sit sui juris, utpote Regnum; vel Provincia aliqua, tunc enim à neutra parte dubitante bellum de jure ipsius, bello impeti potest sine injuria, ut latius videre potes apud *citt.*

102 *Tertia:* Stante dubio practico de justitia, vel de justitia belli, nam scilicet hic & nunc bellum suscipere liceat, nec ne, peccant mortaliter omnes, & bellum decernentes, indicentes omnesque cum tali dubio practico cooperantes, & militantes: cum se exponunt periculo gravissimorum peccatorum & injustorum damnorum, ad quorum retributionem etiam tenebuntur: nisi interim causam justam belli compererint, ac practice se resolverint. *Omnes.* Verùm hic in praxi difficultas est gravissima, qualiter eo casu in tali bello speculative dubio militantes practice se resolvere, atque illicite militare possint? hoc certum est apud omnes, subditos, non tantum cives, sed etiam milites conscriptitios, qui jam ante tale bellum excitati sub tali Principe militabant, practice se resolvendo posse sententia Principis stare, & jussos bellare etiam debere, quantumvis speculative dubium sit de jure, vel justitia belli, vel ignari, dummodo certò non constet, causam esse injustam. *Commun. DD. cum Mol. disp. 123. & Laym. lib. 2. tit. 3. cap. 12.* Et docet etiam perspicue *D. August. lib. 22. contra Faustum c. 75.* dicens: *Vir justus, si fuerit sub Rege homine etiam sacrilego militet, potest illo jubente bellare, si quod sibi jubetur.*

non esse contra DEI preceptum certum est, vel utrum
 sit, certum non est: ita ut fortasse reus Regem faciat
 iniquitas imperandi; innocentem autem militem
 offendat ordo serviendi. Ratio est; quia, ut di-
 cit Glossa in cap. quid culpatis 23. q. 1. in dubio
 quisque debet obedire Principi, vel Superiori,
 Quia tunc possessio juris stat ex parte ipsorum. Qua
 ratione etiam carnifex mercede conductus ad ju-
 stitiam ex officio exequendam, latam à Judice, sen-
 tentiam justè exequitur, etsi de ejus justitia dubi-
 tet maximè: quandoquidem ad ipsum non spectet
 discutere.

Quarta: difficultas tota est de militibus liberis, 103
 & extraneis. Etiam hos in tali bello dubio licitè
 militare posse, concedunt graves Doctores, Sua-
 rez, Pet. Navar. aliisque cit. Diana p. 4. tract. 3.
 resolut. 7. & Tamb. lib. 1. Decal. c. 3. s. 7. verb.
 Bellum. Fundamentum est; quia in dubio est me-
 lior conditio possidentis: atqui talis miles est in pos-
 sessione suæ libertatis volendi liberè servire in militia
 cuius, dum non constat bellum esse injustum: er-
 go in bello dubio speculativè liberè servire potest;
 deposito semper dubio practico. Addit Petrus
 Navar. Quia in dubio non debeo damnare talem
 Principem peccati mortalis; ergo bellantem sequi
 militando adjuvare possum. Sententia non impro-
 babilis, & forte in praxi regulariter vera, ut mox
 iterum notabo.

Negat autem meritò communior sententia 104
 DD. Cajetanus Sylvest. Vasquez cum Sanch. Moli-
 na aliisque cit. Laym. lib. 1. tract. I. c. 5. n. 8.

Lugo disp. 18. de Justit. sect. 1. & probabiliter censet ipsemet Diana loco cit. Fundamentum est quia tales milites nulla cogente, & excusante necessitate obediendi, omnino voluntarie se exponunt periculo gravissimae injuriae inferendae, adeoque mortaliter peccant. Quo patet disparitas à subditis: quia subditi justitiam belli à Principe subditi examinare non tenentur, quamdiu probabilis ratio in contrarium non occurrit; sed eo ipso Principe praesumere possunt, & debent. At vero extranei, seu voluntarii milites inquirere debent justitiam belli, cui sponte se dare volunt, & sine inquisitione, saltem probabile judicium ferunt Principem, cui militaturi sunt, bellum justum gerere.

105 Nec obstat fundamentum oppositae sententiae est enim melior conditio possidentis suam libertatem in dubio, Sed excipe: nisi obstat alia certa possessio; hic autem obstat certa possessio partis adversae respectu vitae, & bonorum suorum, quae in dubio spoliari non potest. Denique sic ut damnandum talem Principem peccati mortalis casu requiritur judicium, & praesumptio probabilis aliqua injustitiae, ita etiam ad licite juvandum bellum bellando, requiritur judicium, & praesumptio aliqua justitiae seu illum jus agendi habere: neque tur ergo consequentia à pari. Atque haec sententia omnino vera est, per se loquendo, & simpliciter.

106 Prior autem sententia etiam saepe, & fortè regulariter vera est per accidens, & praesumptive. Neque ut rectè monet Tannerus tom. 3. disp. 2. dub. 1.

affer. 3. etsi causa belli speculativè dubia fit, interdum tamen præsumptionem esse probabilem, Principem cum Consiliariis suis, re diligenter examinata bona fide, & probabili ratione, ac opinione bellum movere: etsi præsumptio talis sit pro utraque parte bellantium, ut bona fide, & opinione practicè probabili ad bella procedant, non possunt damnari milites, si de justitia belli dubii, vel ignari pro libitu sive huic, sive illi parti pro stipendio militent. Illud autem apud omnes in confesso est, militem paratum quemcunque sequi ad bellum seu justum, seu injustum, dummodò stipendium solvatur, versari in statu pessimo peccati mortalis, ut nisi propositum mutet, à Confessario absolvi nequeat. *Ratio est evidens.*

Deinde nullos milites sive subditos, sive externos scienter, & voluntariè posse militare in bello ¹⁰⁷ patenter injusto, nimis certum est apud omnes: cum non liceat cooperari in malo cognito, & manifesto. Interim tamen quamdiu ex bello sine gravi incommodo, & periculo recedere nequeunt; aut à Principe subditi in bello manifestè injusto coguntur bellare, excusantur quidem à culpa & præstare tenentur, quæ justè præstari possunt: ut vigilias servare, stationem tenere, fodere &c. abstinere autem debent, quantum sine periculo æquali possunt, ab omni injusto damno ex injustitia belli proveniente, v. g. occisione, incendio, spoliatione, explodendo in aëra, ita nimirum, ut solam partem defensivam sui Principis teneant, non offensivam. Hic consulendo cauti sint Confessarii. Sed vide

M 4

suprà

supra dicta c. 1. sect. 3. de cooperatione ad malum
& quæ rursus notabo *sect. seq. §. 1. in fin.*

108 Denique certum omnino est; sicut nulli catho-
lico Regi, vel Principi licet auxilio esse infidelibus
vel hæreticis; aut infideles, vel hæreticos sibi
auxilium belli vocare, & conducere, ita nulli
Catholico licet bellare sub infideli, vel hæretico
Principe, aut Republica, si inde certò conlequatur,
& in futurum consecutura prævideatur, ut
in communi ruina, vel grave damnum Ecclesie
veræ fidei, & Religionis; aut in particulari, ut
subsit grave periculum subversionis personarum
& moribus, aliorumque peccatorum, *Ratio
vera est:* quia & omnis Princeps, & Magister
catholicus tenetur, quantum potest, non con-
perari directè, vel indirectè ad ruina Ecclesie
vel veræ Fidei, sed potius pro viribus impedire
neque enim sunt facienda mala tam gravia, ut con-
niant bona inania, quæ sperantur; & nullus po-
tius potest se tantis, sanè gravissimis in tali be-
occurrentibus, & nimis manifestis periculis spontè
exponere. Nam teste Eccl. c. 3. *Qui amat periculum,
peribit in illo.* Nec valet profana excusatio
politicorum nostri temporis, quòd Princeps, vel
miles catholicus non intendat ea pericula, damnum
& ruina Ecclesie, vel veræ Fidei, morum &c. sed
solum per accidens sequantur ad suum intentum
(v. g. propagandi imperium, amissa recuperanda
di &c.) ac proinde à statu politico non attendi de-
bere, sed permitti posse. Quomodo enim intentio
operis, & voluntas abstrahi potest ab eo, quod
intenditur

Intellectus prævidet certò, & infallibiliter eventurum ad tale opus? at sanè prævident ex sua cooperatione, vincentibus hæreticis, infallibiliter eventuram ruinam, & gravissima, heu! nimis nota damna Ecclesiæ; ergò cooperari non possunt ad talia bella, nisi è medio tollant omne voluntarium indirectum. Vide nostrum Marchant, p. 2. tract. 6. tit. 3. q. 1. §. 3. dub. 4. per totum.

§. IV.

Quarta Conditio: *Modus exequendi debitus.*

Tria requirit: *præviã indictionem: moderatam, & justam pœnam nocentium: ac indemnitate[m] possibile[m] innocentium.* Percurro singula breviter.

Prævia indictio, prosecutio.

Perspectã etiam justã causã belli, eam pars læsa debet parti adversæ indicare, & proponere per nuntios, debitam satisfactionem, vel restitutionem petere, eaque præstitã, pacem afferre: & non, nisi negata satisfactione, atque injuriã confirmatã, bellum indicere, & inferre, aded ut bellum semper debeat esse ultimum remedium injuriæ vindicandæ, vel juris recuperandi, idque naturali, & gentium jure; eum, ut ait *D. Augustinus supra*, bella debeant esse necessitatis, non voluntatis ob gravissima damna, quæ secum vehunt. Et ipse DEUS præcepit Deutr. 20. *Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem.* Et Judic. 20. *Filiis Israël miserunt ad filios Benjamin,*

M s

ut

ut traderent viros, qui erant in Gabaa ad satisfaciendum injuriæ, priusquam bellum inferret. Nunquam ergo ullo casu potest inferri bellum alteri parti, si ea ante inchoatum bellum condignam satisfactionem offerat.

¶ II. Etiam post inchoatum bellum, mutua aggressionem, & conflictum, cum jam ceciderit aliqui ex parte justè bellantis, si adversaria pars condignam satisfactionem offerat, & præstare possit, tenetur justè bellans admittere, & à bello cessare, etiam ex justitia: idque saltem fieri potest quando agitur de recuperatione juris, vel possessionis ablata, ut cum aliis notat Diana p. 6. *tract. resolut. 8.* At verò quando agitur de vindicta injuria illata, ferè impossibile est offerri satisfactionem condignam: nam eo ipso, quo pars nocens justum bellum gerenti se injustè armis opposita deberet totus exercitus ad necem tradi ad condignam satisfactionem, in quod nunquam contentient: ideò negant DD. plerique apud *Laym. Molin. Dian. cit.* bello actualiter cepto Principem justè purgentem obligari ex justitia, ut oblatam satisfactionem acceptet, & bello absteat: pacemque faciat. Ex Charitate tamen plerumque tenentur acceptare oblatam satisfactionem, quam morose præstare possunt, & debent: ut nimirum injustè ablata restituant, æstimationem periculi, & injuriæ, ac expensas belli refundant, authores etiam injuriæ, ac specialiter morte dignos tradant. *juxta communem DD. apud cit.*

¶ III. *Quoad prosecutionem belli: Imprimis*

thoritate Ducis belli, licet ei omnia facere, quæ ad debitum finem justî belli, utpote ad consequendam justam victoriam, recuperationem rei injustè ablatæ, ad vindicandam justè injuriam &c. necessaria, & utilia sunt; atque ex mandato, & expressa, vel tacita voluntate Principis, vel Ducis belli, omnes in tali bello justo bellantes licitè procedunt ad caedes, vastationes, spoliationes, &c. adversæ partis, *Omnes.* Cùm omnes milites sint, velut executores justæ sententiæ, & vindictæ à supremo Domino, vel Republica, vel Principe in hostes decretæ. Hinc omnis potestas, quam miles in hostes exercet, à supremo Duce per subordinatos belli ductores, in milites derivari debet: quâ datâ, licitè procedunt, & non datâ, vel prohibîtâ, peccant damna hosti inferendo, atque ad restitutionem tenebuntur, si Princeps ideò prohibeat, quod hosti consultò parcere velit, ut bene notat Laym. *cit. n. 9.* Secus est, si belli Duces, vel Officiales majores prohibeant spoliationes militi gregario, non ut hosti parcat, sed ut ipsi sibi spolia cumulent, ut modò moris est.

IV. Porrò ea omnia præstare in bello justo, non tantùm palàm, & aperto Marte, sed etiam clam per insidias, & stratagemata dissimulando, vel occultando consilia sua, per se licitum, & laudabile est. Omnes cum S. Thoma 2. 2. q. 40. a. 3. & docet D. August. *lib. 9. in Josue q. 10. in c. 8.* ubi narratur stratagema Josue in insidiis contra civitatem Hai, dicens; *cùm justum quis bellum susceperit, utrum apertè pugnâ, an insidiis vincat, nihil ad justitiam*

stittiam interest. Ratio est: cum enim in bello fas sit hostibus nocere in bonis vitæ, & fortunæ, etiam erit occultando ipsis consilia, efficere, ut decepti nocementum incurrant; dummodò ab his per formale mendacium, & positiva simulatione fallitatis. Attamen ea mendacia, & simulationes falsæ, quæ passim in stratagematibus bellicis committuntur, & commendantur, quatenus præcipue applicantur ad justam invasionem hostis, etiam cum pã non careant (cum omne mendacium sit intrinsecè malum) sunt tamen solum mendacia officiosa adeoque levia, & venialia. At verò in promissionibus, & pactis initis cum hoste, aliquid falsum simulare, dicere, vel facere, aliquid in animo gerendo, esset mendacium injuriosum, ac perniciosum in genere suo mortale, ideoque nunquam licitum. Late docet Becanus, alii cum Laym. *lib. 2. tract. 6. 12. n. 13.*

Moderata, & justa pœna nocentium.

1141. **I**N particulari, in bello justo licet occidere hostes omnes, qui causa antecedens, concomitans, subsequens sunt; idque in, vel extra conflictum. In conflictu, vel impugnatione licet occidere omnes contrabellantes, vel in armis existentes, cujuscunque conditionis, statûs, sexûs sint: etiam innocentes, & inermes, si aliter justa victoria obtineri nequeat; etiam post conflictum, & obtentâ victoriâ licet captos vel deditos nocentes, qui scilicet culpabiliter antea pugnando mortem meruerunt, omnes interficere in rigore justitiæ, etiamsi ad discretionem

tionem se dedissent; nisi ante deditionem de salva
vita pacti sint; tunc enim fides servanda, quantum-
vis nocentibus; æquitas tamen, & lex Charitatis
clementiam postulat, ut multitudini parcatur, &
captis, vel deditis saltem vita condonetur. Nullo
autem modo tunc licet amplius occidere ullos in-
nocentes; imò neque Clericos nocentes; cum
Princeps sæcularis non sit Judex Clericorum, adeo-
que nihil potest in eos extra actualem pugnam, ut
cum aliis docet Diana p. 9. tract. 9. resolut. 9. Imò
neque obsides in bello datos, etiamsi hostes fidem
non servant (nisi & ipsi aliàs nocentes sint) fas est
occidere, ut contra *Fillucium* melius docent *Mol-*
aliique cum Diana p. 6. tract. 4. resolut. 20. nam
semper innocentes extra pugnam occidere simpli-
citer non licet.

II. Licet ferro, & igne vastare terras hostiles, op-
pida, agros, occupare hostium bona immobilia,
bonisque suis spoliare quosvis nocentes, & etiam in-
nocentes, cum sint pars Reipublicæ nocentis, de
quo inferius; idque non solum durante bello, cum
altera pars in injuria durat, sed etiam obtentâ vi-
ctoriâ: servato tamen modo justitiæ vindictivæ,
ut injuriæ quantitatem pœnæ non excedant; ut
scilicet tantum occupet, vel vastet justè bellans,
quantum requiritur ad recuperationem juris, &
possessionis ablatae ad retundendos sumptus belli,
æstimatis etiam periculis, laboribus &c. Et insuper
aliquid proportionatum pro pœna, vel vindicta in-
juriæ, quæ omnia simul eousque interdum excre-
scere possunt, ut si bellum justè, & licitè ceptum
hosti-

190 *Tracl. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. II.*
hostibus resistantibus, & satisfacere recusantibus
diu continuetur, quamvis non adeò gravi injuria
ceperit, liceat totam hostium Provinciam vastare
vel occupare. Adeoque, si Galli v. g. jussu Regis
sui unum pagum in Hispania incendissent, & factum
facere recusarent, non ideò liceret Hispanis totam
Galliam occupare, vel vastare, sed quatenus æstimatis
prædictis justitia, & æquitas permittit. *Victoria*
alii cum Layna *cit. n. 9. in fine.*

116 III. Licet non tantum nocentes repositos bonorum
suis propriis spoliare, sed etiam quandoque bona
mobilibus, quæ ipsi ab aliis, etiam amicis ablati
erunt: hæc enim jure cæsareo capientium finis
si tamen jam sint ad loca tuta deportata, vel per
ginti quatuor horas (moderna praxi vix sex horæ)
possessa. Insuper si culpæ, & injuriæ quantitas ex
igit, licet totam urbem deprædandam militi tradere:
re: communis doctrina, & praxis. *Victoria de jure*
belli, n. 92. Molin. disp. 121. Laym. cit. num. 11.
Diana ibid. Resolut. 27. Qui rectè addunt, gravissimè
obligari tunc belli Ducem impedire gravissimè
scelera, & mala cum tali direptione plerumque
conjuncta, utpote cædem, & tormenta innocen-
tium; Virginum, & Matronarum stuprationes, tem-
plorum spoliationes &c. & cum ordinariè talia
prohiberi possint, peccare graviter Duces, saltem
per accidens ejusmodi direptiones absque justa
causa permittentes: justæ autem causæ esse possunt
sunt, enormis nimis injuria, maximè rebellionis
pertinacia nimia hostium sic penitus frangenda,
militum fractos diuturno bello animos excitandos.

IV. L.

IV. Licet jure gentium captivos etiam in servi-¹¹⁷
tutem redigere, & etiamnum valet apud infideles:
apud Christianos tamen respectu Christianorum
diuturna consuetudine, vim legis obtinente, jus
illud exolevit, ut bello capti non fiant servi, vel
mancia, sed pretio redimantur, vel si ita meriti,
occidantur.

Cæterum captivi in bello etiam iusto ex parte¹¹⁸
cipientium, si scandalum, & specialis permanendi
promissio absit, licite possunt fugere ad suos; uti
contra D. Antoninum, Navar. Molin. & alios do-
cet comunior sententia DD. apud Laym. *cit. Dia-*
na p. 6. tract. 4. resolut. 14. Nam jure gentium
introducitur videtur, ut capti iuste ab hostibus, si
fugiendo ad suos pervenerint, libertatem conse-
quantur: hoc est, jus Postliminii. *L. in bello ff. de*
caprivis.

Nec obstat, quod tales fugitivi ex fuga, prius¹¹⁹
quam ad suos perveniant, retracti puniri soleant;
nam etiam damnati ad mortem fugientes, & de-
prehensi graviter puniuntur: licet secundum pro-
babilissimam DD. sententiam, nihil peccarint, uti
dicemus *cap. seq.* At verò capti in bello injusto ex
parte capientium v. g. apud Turcas, Hæreticos,
non tantum licite fugere possunt, seclusa speciali
permanendi promissione juramento firmata; sed
etiam in compensationem injuriæ, damni, & vexa-
tionis illatæ, aut in mercedem servitiorum plerumq;
durissimorum præstitorum, ex illorum bonis,
quantum æquitas compensationis postulat, & per-
mittit, propria autoritate auferre possunt. *Molinæ*

192 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. II.*
cum Laym. cit. Quia cum nemo debitam iustitiam
administraturus adest, potest quilibet per se ipse
clam, vel palam accipere, quae sibi iure, & licite
debentur.

Indemnitas Innocentium.

120 **T**ales censentur iure naturali quidem infames
etiam infidelium, Turcarum, haereticorum
&c. impuberes ad bella inepti, foeminae, rustici,
simplices plebei ad bellum, vel belli causas nihil
operantes, peregrini, mercatores, extranei; iure
mano positivo utroque, Ecclesiastici, Clerici, Reli-
giosi, *c. Innovamus de pace.* Tales omnes secun-
dum juris praesumptionem censentur innocentes
donec contrarium de illis ostendatur, vel nocentem
esse constet. Et hinc

121 **II.** Innocentes per se, ac ex intentione occidi
in bello nunquam licitum est, id prohibente
iure naturali, quo potestas gladii tradita est
stratui adversus eos, qui male agunt, non contra
innocentes; per accidens tamen, communi bono
urgente, quandoque licitum fieri potest, ut *Secundum*
praced. §. 4. sub fine exemplificatum habes.

122 **III.** Etiam innocentes, qui non sunt pars
publicae hostilis nocentis, quales sunt peregrini,
Clerici, Religiosi, per se bonis suis spoliare non
quam licet, sed solum per accidens, si nimirum
ratione huius justi belli, scilicet victoria, & pax ob-
neri non possit. Qua ratione fas est talibus in-
nocentibus auferre naves, arma, comeatum, pecu-
nias, equos, devastare agros, si probabilis timor
quod iniusti hostes iis ad resistendum usuri sint.

Transactio tamen bello, nisi ea bona fide per ipsam
 usum iusti belli absumpta sint, omni jure ablata illa
 restitui debent innocentibus istis, scilicet Ecclesia-
 sticis, peregrinisque. Jura sunt certissima, sed praxis
 inaudita. Innocentes autem, qui & quatenus sunt
 partes Reipublicæ hostiles nocentis, contra quam
 justum bellum geritur, etiam per se spoliare bonis
 suis nunquam restituendis fas est, cum enim tota
 Respublica delinquit, utpote major, vel potior pars,
 quæ alioquin ad decernendum aliquid Communi-
 tati sufficeret, fas erit per se, atque ex intentione
 omnia ejus membra punire in bonis fortunæ, v. g.
 bonorum spoliatione, imposito generaliter tribu-
 to, ac ductis in captivitatem etiam mulieribus, in-
 fantibus &c. Idque maximè, si delictum valde enor-
 me sit, ut proditio, rebellio, defectio à Fide, propter
 ejusmodi delicta à parentibus commissa, cum etiam
 filii puniri soleant, multò magis puniri poterunt.
 similis nocentis Communitatis membra etiam in-
 nocentia, bonorum, vel libertatis spoliatione. In-
 super quòd si solus ipse princeps aliquid delinquit,
 vel injuriam intulit, adhuc justè contra illum bel-
 lans, licitè, & sine peccato ejus scienter innocentes
 subditos affligit, spoliatione bonorum, vastatione
 agrorum &c. quantum opus est ad justam victoriã,
 & vindictam obtinendam: quia scilicet tali modo
 vires partis adversæ diminuendæ sunt, aut quia alio
 modo justa vindicta sumi, & debita satisfactio obti-
 neri non potest à Principe nocente, in cujus odium
 affliguntur subditi. Attamen in tali casu Princeps
 ille nocens, qui causam damni inferendi subditis
 THEOL. MORAL. PARS V. N dedit,

123

dedit, ipsis ad omnium compensationem in
 scientia obligatur omni jure. Sed quando prælati
 IV. Belli quædam species sunt repressalia, quibus Princeps, vel Respublica militibus, vel subditis suis damnum injustum passis potestatem facit vadendi terram nocentium, & vastandi, vel occupandi bona eorum, etiam innocentium, donec ista compensatio fiat. Et licita sunt hæc repressalia iisdem conditionibus, sicut ipsum bellum: 1. Nimirum fiant autoritate publica Principis, vel Reipublicæ, cujus subditi damnum passi sunt. 2. Ut certo constet incolas alterius Provinciae tale damnum intulisse. 3. Ut alter Princeps, vel Respublica de hoc moniti satisfacere culpabiliter recuset, vel negligant. 4. Ut non inferatur prædam, quam requiratur ad justam satisfactionem. Ita Communis DD. & singulariter Victoria de bello n. 41. dicens: si Galli fecerunt prædas in Hispanorum, & Rex Francorum nolit eos cogere ad restitutionem, cum possit, possunt Hispani autoritate principis spoliare Mercatores Gallos, agricolas, quantumcunque innocentes, quia forte à principio Respublica, aut Princeps, Gallicum non fuerit in culpa; jam est in culpa, quia negligit vindicare. Denique ne repressalia fiant in personas Ecclesiasticas, & bona eorum, gravissimum prohibitum est sub pœna excommunicationis in jure latæ in singulas personas, & interdicti in tota Communitatem id attentantem; nisi talem licentiam intra mensem à die concessionis revocet. Injuris in 6. Hæc summo compendio insinuat

sufficiat, si curiosus es, latè videre potes apud Molin. Victoriam, Lessiam, & alios passum.

COROLLARIUM.

Est reductio omnium peccatorum belligerantium contra justitiam, & speciatim Quintum preceptum.

I. Principes.

Peccant mortaliter, I. Principes, vel Magistra-¹²⁴tus Superiorem agnoscentes absque legitima autoritate Superioris, etsi alioquin justa subsistente causa, atque etiam princeps supremus, & Magistratus superiorem non agnoscens, & absque justa causa bellum decernendo, indicendo, inferendo, omnesque Consilarii inducentes, omnes socii adjuvantes, omnesque sub eo scienter, & voluntariè militantes, atqui obligantur ad restitutionem omnium damnorum tam propriæ, quàm alienæ Reipublicæ subditis illatorum. Constat ex dictis §. I. II. Omnes Principes modum debitum exequendæ bellum notabiliter excedentes, sive in punitione nocentium, sive in damnificatione innocentium, peccant mortaliter, & ad restitutionem tenentur, ex dictis §. 4. III. Mortaliter, & gravissimè peccant, si justa stipendia militibus non provideant culpabiliter; unde ii ad injustas rapinas, aliæque damna innocentibus inferenda inducuntur, imò compelluntur, ad quorum omnium damnorum restitutionem ipsi Principes, vel belli Duces obligantur in conscientia, secundùm omnes. At verò necessitate

compulsus ad bellum defensivum contra incursum
 hostium maximè infidelium, aliquando excusabitur.
 Princeps vel Dux belli, si sumptibus omni studio
 quaesitis non sufficientibus, stipendia tardius, et
 tenuius præbeantur: quo casu tam ipsos milites
 quam incolas Provinciae boni communis causa
 qua incommoda tolerare necesse est. Uti cum
 notat Laym. *cit. c. 12. n. 18. Diana cit. resol. 2.*
 IV. Peccant mortaliter, si disciplinam militarem
 vane intermittant, milites ab injustis incensionibus,
 rapinis, prædis, stupris &c. propositis, inflictis
 poenis non coërceant: & inde obligationem restitu-
 tionis contrahunt, cum ex justitia obligati sunt
 ejusmodi damna impedienda, quatenus tamen
 sunt: contingere enim potest, ut princeps, vel
 Dux disciplinam militarem servare, etsi maxime
 cupiat, non tamen possit: quia nimirum milites
 defectionem ad hostem, vel defectionem necessariam
 belli apertè cogitant, si supplicii severitate à præ-
 cepto omnino prohibeantur: tunc enim ejusmodi
 mala permitti posse, & ab incolis æquanimiter
 ferri debere, ut graviora mala evitentur, rectè
 tenet. *Laym. ibid.*

II. Duces subordinati, & alii officiales belli.

125 **P**eccant mortaliter I. Si nulla cogente necesse-
 tate, milites temerè exponant certæ intensionis
 cioni: aut in locis palustribus, vel insalubribus
 castra metentur cum periculo morbi, vel contagii
 nis. II. Si pecunias accipientes pro milicibus
 tem notabilem partem sibi auferant; aut accipiant

tes pecunias pro majori militum numero, eum tamen non compleant, cum ingenti sæpe Reipublicæ damno; aut dimissis veteranis exercitatis, in eorum locum novos inexpertos pro minori stipendio substituant: aut omnino subtracto, vel minori stipendio permittant milites à rusticis, aliisque innocentibus, quæ sibi necessaria sunt, extorquere, unde occasio etiam non necessariarum spoliatorum, prædationum, vexationum. III. Si comeatum, vel victualia debite non administrent, aut negligendo curam victualium advehendorum, & hujusmodi; aut præbendo in minori quantitate, quam necesse, vel præscriptum sit; aut minori pretio, quam scribatur, aut victualia corrupta ministrando, unde morbi, vel alia pericula, sive ejusmodi faciant ex negligentia, sive potius avaritiâ inde procurando lucrum suum. IV. Si, dum per Provinciam exercitum ducunt, à pagis, Civitatibus pecuniam accipiunt ad redimendas guardias, ut scilicet non ad ipsos, sed ad alios plus æquo gravando, divertatur: similiter si à privatis dominis, vel domibus pecunias accipiant, ne eò milites imponant, unde alii incohe plus graventur, necesse est; aut econtra uni militi plura dant chirographa ad diversas domos. Vide Mol. tom. 1. tr. 2. disputat. 117. Pet. Navar. lib. 2. c. 3. n. 285. Diana p. 6. tract. 4. Resolut. 28. Verè hic nostro tempore est universitas iniquitatis, atque in conscientia verissima obligatio restitutionis omnium damnorum inde tam ipsis militibus, quam incolis provenientium. Væ illis, & in æternum væ!

N ;

III. Mi-

III. Milites gregarii.

126 **O**Mnes milites stipendium merentes ex officio suo & iustitia sub mortali obligantur: I. Ducibus, & Præfectis suis in omnibus licitis administrationem belli spectantibus obediant. II. In pugna consistant, nec, nisi palam desperata victoria, fugiant, aliisque timorem incutiant. *L. de ne delictum ff. de re militari*, stationem servent, arcem sibi commissam defendant, etiam cum periculo certo vitæ, quamdiu spes defendendi superest: alioquin capite plectendi, *L. 2. ff. ad L. Julia Majest.* III. Ut sine Ducis consensu, vel licentia exercitum non deserant: Quia tali pacto à Duce conducti censentur milites, ut illi quidem liberum sit cum voluerit, eos soluto stipendio remittere: iis verò liberum non sit, cum voluerint discedere: nisi negato injustè stipendio, ut gravem necessitatem pati cogereantur, tunc enim in conscientia à peccato excusantur ejusmodi fugam: vi; at in foro externo puniuntur, & pro tali delicto capite plectuntur; ut decernitur in jure *L. cit. ff. de re milit.* IV. Milites stipendiis suis contenti esse debent juxta præceptum *Joann. Baptistæ, l. ca 3.* Ideoque homines innocentes in terris hostilibus spoliationibus, vel indebitis exactiombus non gravent. Et licet etiam in solutione stipendii injustam diminutionem, vel dilationem sustineant, non ideo licebit incolas innocentes bonis suis spoliare: Quia bona aliena non sunt oppignata militibus pro stipendio, ait Cajetanus V. *l. l. lum prope finem.* Neque eos excusat auctoritas

diffimulatio Ducis, nisi id fiat, aut necessitate urgente ad necessarium victum, & vestitum, quæ deficiente stipendio, etiam ab innocentibus milites licite auferunt cùm alimenta sint juris naturalis, intra tamen exigentiam necessitatis (quo casu Princeps, vel belli Dux, si injusta detentione stipendorum in causa fuit damnorum innocentium, in conscientia obligatur ad compensationem, quatenus moraliter potest, alioquin excusabit impotentia:) aut in pœnam justè infligendam nocentibus, juxta supra dicta; aut consuetudine ita obtinente, ut hospites militibus tectum, lectum, paleas &c. præbeant; tunc enim per accidens, & quasi fortuito evenit, ut una pars Provinciæ præ alia gravetur. Plura vide apud *cit.*

Hæc summo compendio de bello, omnia omni jure verissima, at defacto moderno tempore omnia perversissima, ut meritò modernus aliquis Doctor moderna bella appellet mera latrocinia.

SUBSECTIO.

DE

Irregularitate ex bello justo & injusto.

SUMMARIUM.

127. Irregularitatem non incurrunt militantes & occisores in bello injusto defensivo tantum.
129. In bello vero justo offensivo eam incurrunt omnes propria manu pugnantes, occisores, mutilantes, vel quomodolibet directè & proximè ad occisionem hominis cooperantes.
130. In bello autem injusto incurrunt omnes quomodolibet cooperantes, secuta occisione, vel mutilatione, etiã unius tantum hominis, licet ipsimet nullum occidant.

N 4

dant,